Olegas Fediajevas

# Jūžintų Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčios šventorius

Kada Jūžintuose (Rokiškio r.) atsirado pirmoji krikščioniška bažnyčia, nėra žinoma. Manoma, kad 1472 m. vienuolis Jurgis pastatęs čia medinę koplyčią, 1570 m. jėzuitai ją atnaujinę. Nuo XVII a. Jūžintus valdė Rajeckų giminė, vienas jų 1695 m. pastatė medinę Šv. Arkangelo Mykolo bažnyčią. XVIII a. pabaigoje Jūžintų dvaras ir prie jo įsikūręs miestelis perėjo Weissenhofams. Mykolo Weissenhofo pastangomis 1792–1799 m. pastatyta ir 1799 m. įšventinta dabartinė bažnyčia (G 165K). Ji stačiakampio plano, su bokšteliu ant kraigo, vėlyvojo baroko stiliaus su renesanso bruožais, bazilikinė. V dalyje yra laiptinė į bokštą, joje yra 8 vienuolių celės. Bažnyčios šventorius aptvertas mūrine tvora, šventoriuje yra mūrinė varpinė.

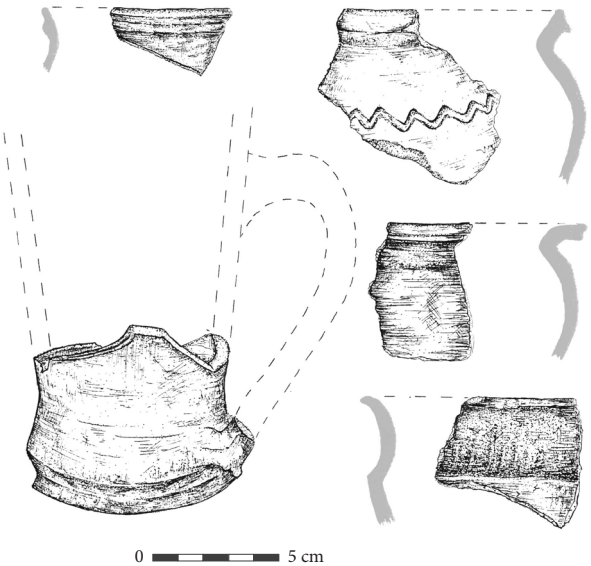


*1 pav. Bažnyčios šventoriuje aptikta buitinė keramika. D. Fediajevienės pieš.*

*Fig. 1. Household pottery discovered in the churchyard.*

2007 m. buvo numatyta atlikti fasadų ir cokolio konservavimo-restauravimo darbus. Pamatų hidroizoliacijos ir lietaus nuotėkynės tranšėjų vietose buvo numatyti archeologiniai tyrinėjimai. Tyrinėta iki projektinio 1,5 m gylio 1–1,5 m pločio perkasomis prie bažnyčios pamatų ir 1 m pločio tranšėjomis šventoriuje, lietaus nuotėkynės vietose. Iš viso ištirta 11 perkasų, kurių bendras plotas 190 m$^2$. Prie pamatų fiksuotas 1–1,5 m storio permaišytas kultūrinis sluoksnis, susidaręs kasant pamatus. Kai kuriose tranšėjose fiksuotas šviesaus smėlio įžemis, kitur įžemis nepasiektas. Maišytame grunte sąlyginai mažai žmonių kaulų, aptiktas tik vienas kapas, datuojamas laikotarpiu iki bažnyčios statybos (XVI–XVIII a.). Dar 4 kapai fiksuoti giliau – 1,8 m gylyje. Mirusieji laidoti karstuose, orientuoti pagal krikščionišką tradiciją R–V kryptimi. Du iš keturių šių XVIII–XIX a. kapų buvo preparuoti ir užfiksuoti, po to visi užpilti 40 cm žvyro sluoksniu ir palikti. Tyrinėjimų metu rastos 3 švediškos monetos – du Gustavo Adolfo (1611–1632) ir vienas Kristinos (1632–1654) Rygos šilingai, keliolika karstinių ir statybinių XVII–XVIII a. vinių, 2 batų pasagėlės. Į radinių sąrašą įrašytos 65 įvairios XVI–XVII a. keramikos šukės – ornamentuotos bangelėmis, įkartėlėmis, glazūruotos žalia, rusva, geltona glazūra ir t. t. (1 pav.). Radinių sąrašą papildė 28 XVII a. plokštiniai kokliai, įdomiausi – herbiniai su inicialais „A“, „T“, „S“, „W“, „K“ (2–3 pav.). 2007 m. archeologinių tyrinėjimų bažnyčios šventoriuje rezultatai patvirtino, kad dabartinė bažnyčia statyta ankstesnių bažnyčių vietoje.

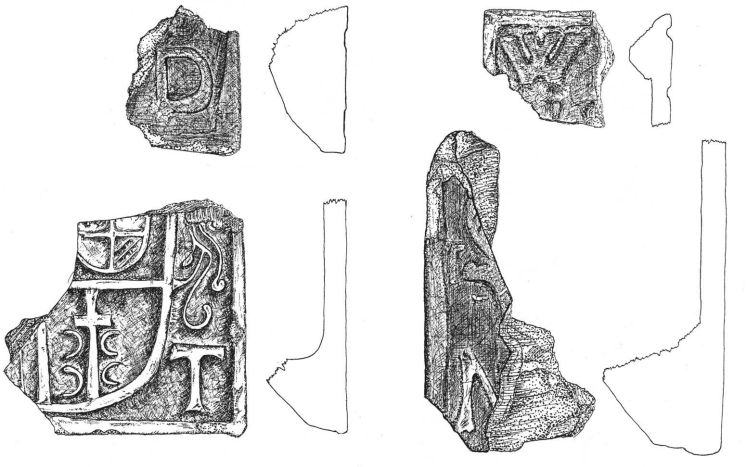


*2 pav. Bažnyčios šventoriuje aptikti plokštiniai kokliai. D. Fediajevienės pieš.*

*Fig. 2. Stove tiles discovered in the churchyard.*

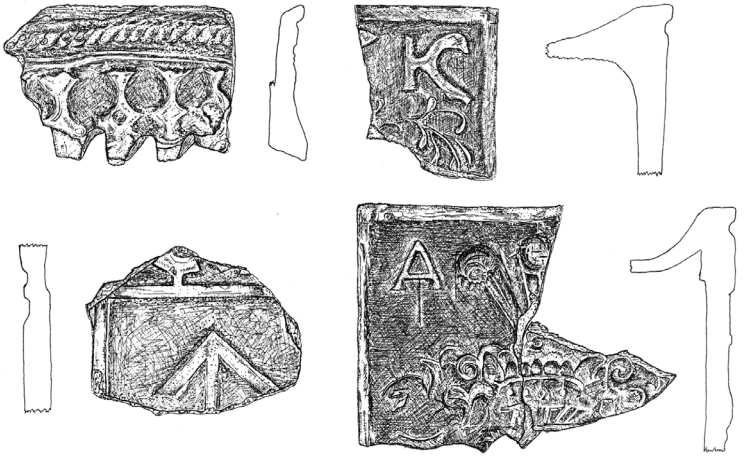


*3 pav. Bažnyčios šventoriuje aptikti plokštiniai kokliai. D. Fediajevienės pieš.*

*Fig. 3. Stove tiles discovered in the churchyard.*

## The churchyard of the church of Michael the Archangel in Jūžintai

The current building of the Jūžintai (Northeast Lithuania, Rokiškis district) church was built in 1792–1799. A total area of 190 $m^2$ was excavated in 2007 at the sites of the trenches for the foundation waterproofing and the storm drains. 5 16th–18th century inhumations, 3 Swedish coins (2 Gustav II Adolf (1611–1632) and 1 Christina (1632–1654) shillings minted in Rīga), over 10 17th–18th century coffin and construction nails, 2 shoe heel-plates, 65 various 16th–17th-century pottery sherds (Fig. 1), and 28 17th-century stove tiles, some of which had coats-of-arms with initials (Figs. 2–*3)* were discovered at the investigated sites.

Linas Girlevičius

## Laiptinė į Šv. Ignoto bažnyčios rūsį

Buvusio Vilniaus jėzuitų naujokyno (noviciato) didžiajame kieme, greta šv. Ignoto bažnyčios PR fasado (Šv. Ignoto g. 6) archeologams nedalyvaujant buvo pradėta kasti duobė laiptinei į bažnyčios rūsį. Atkasta XVII a. pirmąja puse, XIX ir XX a. datuotinų mūrinių ir betoninių konstrukcijų liekanų. Kultūrinis sluoksnis tirtoje vietoje buvo stipriai apardytas įrengiant įlipimo laiptelius į bažnyčios pastato rūsį, atliekant kitus darbus. Sudėtingomis sąlygomis (slinko tiriamo ploto sienelės, visiškai arba dalinai suardytos XX a. perkasimų) atliekant tyrimus atkastos ir fiksuotos mūrinės konstrukcijos, iki statybiniams darbams pakankamo gylio tirta apatinė kultūrinio sluoksnio dalis.

Vilniaus miesto dalis, kurioje 1622–1647 m. pastatyta šv. Ignoto bažnyčia, nuo seno buvo svarbi strateginiu požiūriu. Manoma, kad terasa, esanti į V nuo dabartinės Totorių g. trasos, buvo naudojama gynybiniais tikslais dar iki XVI a. pirmame ketvirtyje pastatant Vilniaus miesto gynybinę sieną – čia būta nuo šv. Jurgio kalvos besitęsusio pylimo (J. Markevičienė, Pamiršta hipotezė arba Vilniaus miesto sandara XIV–XV a., Menotyra, V., 2002, t. 3 (28), p. 35). Lyginant su kitų panašių senojo Vilniaus objektų liekanomis, daroma išvada, kad dabartinio pastato šv. Ignoto g. 4/3 rūsyje aptiktosios gotikinio pastato liekanos priklausė čia iki Vilniaus miesto gynybinės sienos pastatymo stovėjusiam gynybinės paskirties „bokštiniam namui“ (F. Tomoi, Civilinė-gynybinė architektūra Vilniuje XIV–XV a. Magistro darbas, V., 2006, p. 21–22 – saugomas VU). Nustatyta, kad dar iki pastatant Vilniaus gynybinę sieną, veikiausiai XV a. pabaigoje – XVI a. pradžioje, pastatyti gynybiniai įtvirtinimai prie tuo metu vienos pagrindinių Vilniuje šv. Ignoto gatvės. Čia būta įtvirtintų posesijų su šaudymo angomis gynybinėse sienose (E. Purlys, Vilniaus senamiesčio 27-ojo kvartalo šiaurinės dalies užstatymo raida (XV a. pradžia – 1618 m.), Architektūros paminklai, V., 1984, t. 9, p. 21). Archeologinių tyrimų šv. Ignoto g. 6 metu nustatyta, kad ankstyviausi kultūrinio sluoksnio horizontai datuojami XIV a. XVI a. lygiagrečiai su dabartine Benediktinių gatve pastatyta Vilniaus miesto gynybinė siena. Toje vietoje, kur dabar kertasi Benediktinių ir Totorių gatvės, buvo pastatyti gynybinės sienos Totorių vartai, rašytiniuose šaltiniuose pirmąkart paminėti 1598 m. 1604–1614 m. didelis sklypas su mūriniais pastatais netoli gynybinės sienos atiteko Vilniuje įsikūrusiam jėzuitų naujoky-